

נודה מאד לכל מי שיכול לסייע בכיסוד הרצאות ההדפסה. להנצחות לע"נ וכרי"ב, נא לפנות למייל mdh036194741@gmail.com

דברי השירה

ויזבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זברים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ יזברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת ואתחנן [וחורבן בית המקדש]

תפילה יכולה להועיל יותר מברכה של נביא

"ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר" (ג' - כ"ג).

כתוב כאן שמשך רבינו התפלל ללא הפסקה להקב"ה, כי יש כוח מיוחד לתפילה.

שמעתי פעם מהמגיד הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצ"ל שכתוב בפרשת וירא (י"ח - י"ב) "ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן", וכתב הספורנו לבאר וז"ל "שחשבה שהיה דבר המלאך ברכת נביא בלבד, כענין אלישע, לא נבואה ושליחות האל יתברך, וחשבה שלא יושג זה בזקנים בברכת שום נביא, כי אמנם להשיב הבחורות אחר הזקנה הרי הוא כתחיית המתים, שלא תהיה זולתי במצות האל פרטית, או בתפלה משגת חן מאתו". מבורא בספורנו שתפילה יכולה לפעול יותר מברכה של נביא, כוח התפילה יכול להפוך זקנה לבחורות! וכתוב בגמ' נדרים (דף פ"א ע"א) "מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן... רבינא אומר שאין מברכין בתורה תחילה", ורש"י מסביר (שם ד"ה שאין מברכין) כשמשכימין לתלמוד תורה ותלמידי חכמים מתוך שהן זהירין לעסוק בתורה ורגילין בה אינן זהירין לברך כשפותחין לא מקיימא ברכתא [כדאמרינן בברכת התורה] נהיה אנחנו וצאצאינו מלומדי תורה. וגמ' זו תמוה, למה שבני תלמידי חכמים לא יהיו תלמידי חכמים בגלל שאביהם אינם מברכים? ואם נחשוב קצת יוצא שיהודי שאינו לומד כל הזמן בנו יהיה תלמיד חכם, ואילו תלמיד חכם שלומד בנו לא יהיה תלמיד חכם?? וההסבר לזה שאינם מברכים ברכת התורה הוא כפי שכתוב בתוס' (סוטה דף כ"א ע"א) "סתם תלמיד חכם תורתו אומנתו ועוסק בה ומהרהר כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה". יוצא שבגלל שאינם מברכין ברכת התורה הם אינם מתפללים שיוצאי חלציהם יהיו תלמידי חכמים, ואם היו מברכים היו מתפללים על זה והקב"ה היה מקיים, ואילו יהודי שאינו לומד כל הזמן היות שהוא מברך לפני שהוא לומד, הקב"ה מקבל את תפילתו! כך יוצא שתלמיד חכם לא התפלל ואילו הפשוט כן התפלל, וזה כוח התפילה, מי שמתפלל יכול לקבל. עוד מבורא במדרש שכשמשך רבינו עשה מלחמת מדין שלקח שלש אלף אנשים, אלף למלחמה, אלף לשמור על הכלים, ואלף להתפלל לה', ומבורא בחז"ל שהאלף הגיעו עם אלו שיצאו למלחמה ושם התפללו. ויש לשאול, למה משה רבינו ביקש מהאלף שהתפללו ללכת בחזית ולהתפלל שם, הוא היה יכול להשאיר אותם בביתם ומשם היו יכולים להתפלל? התשובה היא שגם המתפללים הם לוחמים, עיקר המלחמה היתה ע"י התפילה ואלו שיצאו למלחמה הם היו רק בגדר השתדלות. וזה הביאור במה שכתוב בפרשת ויחי (מ"ח - כ"ב) "ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשת", ויש לשאול, איך היה יכול יעקב למסור את שכס ליוסף, למה הוא חשב שהוא בעלים על זה, הרי זה היה שייך לשמעון ולוי, שהם הרגו את שכס, ומה הוא אומר שהוא לקח את זה, איך זה שייך ליעקב אבינו? כתוב בתרגום אונקלוס "בצלותי ובבעותי" [תרגום ירושלמי: לא בחרבי ולא בקשתי אלהין בזכותי ובעובדי טביא], בזה יעקב אבינו רצה להגיד ששמעון ולוי הם לא הצליחו, רק ע"י תפילתי הם הצלחו. רואים מכאן עד כמה כוח התפילה זה מציאות עד כדי כך שזה חשוב יותר מהכל!

עכשיו שאנחנו נמצאים בשבוע בו חל ט' באב, יום שהיה חורבן בית המקדש, עלינו לכוון יותר בתפילה כשמזכירים כל דבר הקשור לבית המקדש, כגון ולירושלים עירך ברחמים תשוב... וגם כשאומרים ותחזינה עינינו... לחשוב על ירושלים, וכבר ספרתי שבתקופת בין המצרים, בבית הכנסת של אבי מורי זצ"ל, כל בוקר בפסוקי דזמרה החזן היה אומר בקול רם בניגון של איכה ארבע פסוקים אלו, כי בחר ה' בציון אזה למושב לו... ימלוך ה' לעולם אלקיך ציון... בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס... שבחי ירושלים את ה' הללי אלקיך ציון. ובחזרת הש"ץ בשחרית ובמנחה הש"ץ היה אומר כל הברכה של ולירושלים עירך... בניגון של איכה, ומזה אנשים הרגישו את החורבן וזה התכלית של בין המצרים, וזה העבודה בימים אלו להתאבל ולהרגיש כל שנה את חורבן בית המקדש מחדש. ה' יעזור שיתקבלו כל התפילות ונזכה לראות בקרוב את בנין בית המקדש השלישי.

הסתכלות על דבר שבקדושה נותנת לנו השגות

"וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל" (ד' - מ"ד).

בשעת הגבהת התורה אנו מוסיפים "על פי ה' ביד משה" ומילים אלו כתובים בפרשת בהעלותך (ט' - כ"ג), ויש לשאול מה הקשר שאנחנו מוסיפים מילים אלו לפסוק זה?

שמעתי ממרן הגראמ"מ שך זצ"ל להסביר על פי מה שכתוב בגמ' נדרים (דף ל"ח ע"א) "אמר רבי יוסי בר' חנינא: לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו, שנאמר: כתב לך פסל לך, מה פסולתן שלך אף כתבן שלך, משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל... שואלת הגמ' שהרי כתוב למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל! אלא פילפולא בעלמא". ורש"י (שם בד"ה פילפולא בעלמא) כתב "להבין דבר מתוך דבר הוא דניתן למשה וניהג בה טובת עין ונתנה לישראל". והרא"ש כתב להסביר (שם) "הבנה וחרפות והיינו כתבן שלך כי כל החכמה ובשז"ע (או"ח סימן קל"ד סעיף ב') מצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק יא) וטוב שיראה האותיות עד שיהיה יכול לקרותם והרמב"ן בפרשת כי תצא כתב (כ"ז - כ"ו) ולי נראה, על החזן שאינו מקיים ספר תורה על הצבור להראות פני כתיבתו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (י"ד י"ד) שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים והנשים לראות הכתוב ולכרוע ולומר וזאת התורה אשר שם משה וגו'. ועל פי זה הוסיף מרן הרב שך שאנו מראים אותיות שבתורה, הרי הקב"ה נתן אותם רק למשה בלבד, ואנו מסתכלים בהם ואנו רוצים להוציא מהם אור ורמזים, וזה מה שאנחנו אומרים זאת התורה... ומוסיפים על פי ה' ביד משה להדגיש שמעיקר הדין כל הפלפול היה שייך למשה בלבד, ואעפ"כ משה נתן לנו.

ורואים מכל זה שעצם ראית דבר קדוש מקבלים מזה השפעה גדולה שאין לשער, רק באותיות שבתורה אפשר לקבל שפע של אור. ובימים אלו בוודאי שעלינו להיזהר להסתכל רק בדברים שבקדושה, וכך אפשר להתעלות ברוחניות מעלה מעלה.

ע"י אמירת 'שמע ישראל' בכוונה זוכים לרחמים

"שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד" (ו' - ד').

אנו אומרים בקדושה של מוסף בשבת ממקומו הוא יפן ברחמים הקב"ה הוא רחום, ויחון – למי? עם – באיזה זכות יש לנו? המיחדים שמו!, לא כתוב עם שלומד תורה, לא כתוב עם שעושה חסד, הדבר היחיד שבזה הקב"ה מוסיף רחמים זה "עם המיחדים שמו ערב ובוקר בכל יום תמיד פעמים באהבה שמע ישראל".

רואים שיש לנו זכות מיוחדת, שכשהאדם אומר קריאת שמע בבוקר ובערב הוא נהיה זכאי לקבל רחמי שמים, ויש תנאי לזה, צריך שזה יהיה בכל יום ותמיד, לא פעם כן ופעם לא, או פעם בזמן קריאת שמע ויום לאחר הזמן חלילה.

ועוד כתוב בפרשת שופטים (כ' - ג') "ואמר אלהם שמע ישראל", מדובר כאן כשהולכים למלחמה הכהן אומר "שמע ישראל" ורש"י כותב (שם בד"ה שמע ישראל) "אפילו אין בכך זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם".

עלינו להתחזק כל יום במצוה זו, מצוה דאורייתא, שעם קצת כוונה יש כאן סגולה מיוחדת, שמירה מיוחדת, ובפרט בימים אלו שאנו מחכים ומצפים לרחמי שמים.

זמן גדלות ביום הבר מצוה

כתוב במשנה בברכות (דף ב' ע"א) מאימתי קוראין את שמע בערבין?

שואלת הגמ', מדוע שינה התנא מן הסדר בכך שהוא מתחיל כאן בנושא של קריאת שמע של ערבית ברישא? שישנה את דין של קריאת שמע של שחרית ברישא!

שאל הנצי"ב, כשנער נהיה בר מצוה בלילה, יוצא שתמיד פעם הראשונה שיהודי חייב במצות קריאת שמע דאורייתא זה בלילה, אז מה השאלה של הגמ'?

ותירץ, שיש מחלוקת ראשונים מאיזה זמן הנער נהיה בר מצוה, האם בדיוק מעת לעת מהשעה שנולד, או בלילה מדין מקצת היום ככולו, ומכאן ראה שלא נהיה גדול בתחילת הלילה.

ולכאורה יש לדחות את דברי הנצי"ב כי בני ישראל קבלו את התורה בבוקר, ולכן הגמ' שואלת כי כל כלל ישראל קבל מצות קריאת שמע של יום לפני קריאת שמע של הלילה.

מאכלות אסורות בזמן מלחמה

"ובתים מלאים כל טוב" (ו' - י"א).

מבואר בגמ' חולין (דף י"ז ע"א) שר' ירמיה בר אבא אמר בשם רב, מאי דכתיב ובתים מלאים כל טוב זה קתלי דחזירי, מלמד שאפילו דברים טמאים הותרו להם, כשהיו במדבר עד שהגיעו לארץ ישראל.

כתב הרמב"ן (על התורה) וז"ל, והרב כתב בהלכות מלכים ומלחמותיהם (רמב"ם פ"ח ה"א) חלוצי צבא משיכנסו בגבול הגוים וישבו מהם מותר להם לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם רעב ולא מצא מה יאכל אלא מאכלים אלו האסורים, וכן שותה יין נסך, ומפי השמועה למדו ובתים מלאים כל טוב ערפי חזירים וכיוצא בהן. ואין זה נכון, שלא בשביל פקוח נפש או רעבון בלבד הותר בשעת מלחמה, אלא לאחר שכבשו הערים הגדולות והטובות וישבו בהן התיר להם שלל אויביהם. ולא בכל חלוצי צבא, אלא בארץ אשר נשבע לאבותינו לתת לנו כמו שמפורש בענין.

יוצא שלפי שיטת הרמב"ם מותר רק בשעת מלחמה ממש, ומותר רק אם אין להם דבר אחר לאכול, ועוד שזה נוהג לדורות שבכל מלחמה מותר לאכול מאכליות אסורות, אולם לפי שיטת הרמב"ן מותר לאכול גם לאחר המלחמה, מאידך שמותר רק במלחמת כיבוש הארץ, ולא מלחמות אחרות.

התעוררות על חורבן בית המקדש

"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (ישעיהו א' - כ"ז).

אנו אומרים בברכת המזון "בונה ברחמי ירושלים אמן".

והבית יוסף (א"ח סימן קפ"ח אות ד') כתב, וחותרם ברוך אתה ה' בונה ירושלים. כתב המרדכי בסוף ברכות (סי' רי"ז) שמהר"ם היה אומר בונה ברחמי, והכל בו (סי' כ"ה כ"ב ע"ד) וארחות חיים (הל' ברהמ"ז אות מ"ט) כתבו שאינה נוסחא מדויקת לפי שלא תבנה ירושלים אלא במשפט דכתיב (ישעיהו א' - כ"ז) ציון במשפט תפדה ואם אמר ברחמי נראה לי שאין מחזירין אותו שכבר מצינו על בנין הבית רחמים בזכריה (א' - ט"ז) שבת לירושלים ברחמים ביתי יבנה בה.

ויש לשאול, הרי כתוב בגמ' שבת (דף קל"ט ע"א) "אמר עולא: אין ירושלים נפדה אלא בצדקה, שנאמר (ישעיהו א' - כ"ז) "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה", יש כאן סתירה מצד אחד כתוב בצדקה ומאידך כתוב ברחמים? ויש לגרוס [כפי שכתוב בהערה בצד הגמ'] "אין ישראל נפדה אלא בצדקה", וכך מיושב שירושלים ברחמים וישראל בצדקה.

מספרים על גוי אנגלי, קראו לו פיטר, היה לו שלשה ילדים, הוא הרוויח המון כסף וגם אשתו, כל שנה היו טסים לנופש, לא היה חסר להם כלום, מה שכן, כל כמה חודשים היה נכנס לדיכאון, באותם ימים היה עצבני נורא ולא היה שייך לדבר אתו, ויהי היום שהבן הלומד באוניברסיטה חזר הביתה בתקופה זו, ניסה לדבר איתו ולא היה עם מי לדבר, עד ששאל אותו "יש לך הכל, מה חסר לך?!?" ענה האבא "בגלל שיש מלכה באנגליה ויש לה מלא כסף", שאל הבן "מה זה נוגע אליך? היא מדורגת בין הכי עשירים בעולם, שהיא תעשה מה שהיא רוצה", אמר האב לבנו "אגלה לך סוד, אני בן שלה, לפני שלשים ושמונה שנה בתקופה זו רבתי איתה ומרדתי בה והזהירה אותי שהיא תזרוק אותי מהבית, ולא הקשבתני לה ובסוף זרקו אותי ואמרו לי לעולם לא לחזור לשם, תסתכל, כל האחים שלי הם מליונרים ומה יש לי?!?".

וזה בדיוק אנחנו, היינו בבית המקדש, היה לנו עשרה ניסים כל יום, כשהיינו הולכים לבית המקדש היינו רואים כהנים ולויים בעבודה, לחם הפנים ונר תמיד, הנביאים הזהירו אותנו ובסוף זה מה שקרה. עלינו להיות בדיכאון ועצבניים כמו הגוי האנגלי, כי עלינו לחשוב איפה היינו צריכים להיות אם היה לנו בית המקדש, כך אנחנו צריכים לחשוב, ולפחות עלינו להראות להקב"ה שאנחנו רוצים את בית המקדש.

הרבנית שטיינמן ע"ה היתה מתפללת בבית הכנסת 'דברי שיר', ופעם לאחר שיצאה מתפילת יום כיפור קטן היא אמרה "כולם בוכים, אבל כל אחד בוכה על הצרכים של עצמו, אם כולם היו בוכים על דבר אחד, לבנין בית המקדש, אני בטוחה שבית המקדש כבר היה נבנה".

מספרים שהבן של מרן החפץ חיים זצ"ל [רבי אריה לייב זצ"ל] לא היה בבית שלש שנים וכל יום היה אמור לחזור ובאחד הימים אמרו לחפץ חיים "רבי, הוא הגיע!" והחפץ חיים שאל "מה? משיח הגיע?!?". רואים שכמה שהיה מחכה לראות את בנו בחזרה לאחר שלש שנים, יותר מזה הוא חיכה למשיח וכששמע "הוא הגיע" מיד חשב שהתכוונו למשיח בן דוד.

ה' יעזור שנזכה כמו שהתחלנו להתפלל על בנין בית המקדש, שהתפילות יתקבלו ונרגיש את מה שחסר לנו, ונזכה בקרוב ממש להביאנו לציון עירך ברינה ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם... ושם נעלה ונראה ולבנה ביתך כבתחילה וכוונן מקדשך על מזונו והראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו, ויתקיים הפסוק "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" ברחמים גדולים, אמן.

לעילוי נשמת ר' שלמה ז"ל בן הגה"צ רבי יוסף צבי הלוי דינר צוק"ל נלב"ע ט"ז מנ"א תשנ"ד ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת נשמה טהורה

הנערה רחל ע"ה בת יבדלחט"א הגאון רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א נלב"ע כ"ה מרחשון תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת בעל החוט שני

מרן הגאון רבי שמריהו יוסף נסים בן רבי נחום מאיר קרליץ צוק"ל נלב"ע כ"ג תשרי תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.